

Департамент культури, туризму, національностей та релігій
Запорізької обласної державної адміністрації
Комунальний заклад "Запорізька обласна бібліотека для дітей "Юний читач"
Запорізької обласної ради

100-РІЧЧЯ Української Революції 1917-1921

Українська спроба державотворення

(На відзначення 100-річчя подій Української революції 1917-1921 років)

Інформаційно-методичний матеріал

Запоріжжя
2018

Департамент культури, туризму, національностей та релігій
Запорізької обласної державної адміністрації
Комунальний заклад "Запорізька обласна бібліотека для дітей "Юний читач"
Запорізької обласної ради

Українська спроба державотворення

На відзначення 100-річчя подій Української революції 1917-1921 років

Інформаційно-методичний матеріал

Запоріжжя
2018

Українська спроба державотворення: На відзначення 100-річчя подій Української революції 1917-1921 років: Інформаційно-методичний матеріал / укладачі О. Д. Булатня, Г. В. Костіна. – Запорізька обласна бібліотека для дітей "Юний читач". – Запоріжжя, 2018. – 16 с.

Інформаційно-методичний матеріал "Українська спроба державотворення" може бути використаний працівниками бібліотек для організації роботи з патріотичного виховання дітей та формування їх національної ідентичності, сприятиме популяризації історії українського державотворення, національно-визвольної боротьби українців в роки **Української революції 1917–1921 років – одного з найважливіших періодів в історії українського народу ХХ століття, вершини національно-визвольної боротьби української нації**. Він також містить хронологічні відомості основних подій та біографії діячів доби Української революції. Розрахований на бібліотечних фахівців та широке коло читачів.

Укладачі

Булатня О. Д.
Гопко В. В.
Костіна Г. В.

Комп'ютерна верстка

Веселова Л. Г.

Відповідальний за випуск

Данилова Л. В.

Гранітні обеліски, як медузи,
Повзли, повзли і вибилися з сил –
На цвинтарі розстріляних ілюзій
Уже немає місця для могил.
Мільярди вір зариті у чорнозем,
Мільярди щастя розвіяні у прах.
Душа горить. Палає лютий розум.
І ненависть регоче на вітрах.

В. Симоненко "Пророцтво 17-го року"

У березні 2017 року виповнилося 100 років від початку Української революції 1917–1921 років – одного із найважливіших і найскладніших періодів в історії українського народу, що припадає на ХХ століття. Ця доба була вершиною національно-визвольної боротьби, відродженням української нації. Розбудовою Української Народної Республіки, Української Держави, Західно – Української Народної Республіки українці довели здатність національного державотворення. Українська революція стала переломним моментом вітчизняної історії. Сформована у ті роки ідея державної незалежності визначила подальший перебіг історичного процесу в Україні.

Сучасна Українська держава є продовжувачем державно-національних традицій, сформованих під час Української революції 1917–1921 років. Сьогодні Україна, захищаючи територіальну цілісність і суверенітет від російської агресії, продовжує боротьбу за незалежність, розпочату Українською революцією.

"Сто років тому почалась боротьба за те, щоб відстояти Україну. На жаль, ми можемо говорити про українську столітню війну за правду, за свободу, яка триває досі. І **результат цієї столітньої війни залежить від того, наскільки ми пам'ятатимемо про боротьбу наших попередників,**" – сказав голова Українського інституту національної пам'яті **Володимир В'ятрович**.

З метою вшанування традицій боротьби за незалежність і соборність України та військової звитяги захисників рідної землі, творців національної державності 22 січня 2016 року Президентом України підписано Указ № 17 "Про заходи з відзначення 100-річчя подій Української революції 1917–1921 років". У ньому визначено вшанування подій та видатних учасників Української революції 1917–1921 років одним із пріоритетів діяльності органів державної влади на 2017 – 2021 роки. В свою чергу Кабінет Міністрів України також прийняв розпорядження № 777-р від 26 жовтня 2016 року "Про затвердження плану заходів з відзначення 100-річчя подій Української революції 1917– 1921 років та вшанування пам'яті її учасників на період до 2021 року". Цим планом передбачено організацію тематичних, навчально-виховних захо-

дів, спрямованих на донесення інформації про ті події, виховання патріотизму, підвищення інтересу до історії України, зокрема в учнівської та студентської молоді.

Бібліотекам для дітей, для яких національно-патріотичне виховання завжди було в пріоритеті, бажано проводити культурно-мистецькі заходи, метою яких є ознайомлення користувачів з ключовими подіями Української революції 1917–1921 років, з біографіями політичних, громадських, військових, культурних діячів того періоду, звертаючи особливу увагу на актуальність ідей суверенності та соборності держави, її територіальної цілісності як головних чинників розвитку України. Подібні заходи стимулюватимуть пізнавальний інтерес дітей і молоді до подій революції та боротьби за державність, формуватимуть активну громадянську позицію і почуття патріотизму.

Рекомендуємо використати в своїй роботі такі форми заходів:

- вечір історичної правди **"Україна в огні 1917-1921 років"**,
- урок державності **"Державотворчі процеси 1917-1921 років"**,
- історичний часопис **"Подія, над якою час немає влади"**,
- інформ-дайджест **"Українська революція 1917-1921 років: Від Петрограда до Києва"**,
- історична панорама **"Бій за державність 1917-1921 років: розвідки, спомини, документи"**,
- патріотичний альбом **"Ці люди в огні на сталь перекуті: борці за національну ідею"**,
- історичний етюд **"Історія, олюднена постатями: творець нової історичної держави – Володимир Винниченко"**,
- історичний гід **"Буремні дні рідної землі: революційні події в Україні 1917 -1921 років"**,
- історико-патріотичний акцент **"На порозі нової України: гадки і мрії"**,
- історичний хронограф **"Перші кроки до незалежності"**.

Нижче пропонуємо більш детальні розробки деяких заходів.

Виставка-хроніка "Чи вчить нас наша історія: До 100-річчя Української революції 1917-1921 років"

Епіграф до виставки:

Але все одно – по зернині, по кроку,
неначе відчувши – вже час –
ми творимо разом велику епоху,
яка проростає крізь нас.

Розділи виставки:

1. Буремний час України.
2. Універсали Української Центральної Ради: уроки подій.
3. Українська революція в особах.
4. Крути – смолоскип у майбутнє.
5. Держава наша є і вічно буде.

На виставці можуть бути представлені збірки документів, художні твори, спогади учасників тих подій, фотографії діячів Української революції, а також статті з періодичних видань, публіцистичні нариси. Знайомство з матеріалами виставки допоможе усвідомити значення революції 1917-1921 років, не всі факти та події якої були належним чином висвітлені і за радянських часів, і в роки незалежності.

Вечір історичної правди "Україна в огні 1917-1921 років"

Орієнтовний сценарій

Звучить пісня Січових Стрільців "О, Україно!" на слова М. Вороного.

1-й ведучий: Протягом 2017-2021 років наша країна відзначає 100-річчя Української національно-визвольної революції. А як ви вважаєте, що означає слово "революція"? Це докорінний переворот у житті суспільства, швидка радикальна зміна системи влади. Революція 1917 року означає радикальну зміну ставлення українського народу до свого політичного становища у світі. Двісті років безвольного, пасивного стану змінюються прагненням здобути свободу.

2-й ведучий: Українська революція 1917–1921 років розпочалася в умовах революційних потрясінь, які охопили Російську імперію у березні 1917-го. Вона носила національний та соціально-визвольний характер. Ключовим її рушієм був український народ і його політична еліта, яка усвідомила необхідність утвердження власної державної незалежності.

1-й ведучий: У ході революції український народ уперше в ХХ сторіччі створив національну державу, яка мала всі ознаки незалежної: територію, кордони, символи, органи влади, військо, гроші, мову. Вперше після століть бездержавності відбулось об'єднання в одній соборній державі східних і західних українських земель. Ця революція стала явищем загальноукраїнським. У всіх регіонах країни розвивався національний рух, створювалися та діяли українські органи влади, політичні партії, відроджувалася культура.

2-й ведучий: Термін "Українська революція" був уведений в обіг самими учасниками подій. Таке означення є в працях Михайла Грушевського, Володимира Винниченка, Симона Петлюри.

1-й ведучий: Українська революція має три етапи:

- березень 1917 – квітень 1918 – утворення та діяльність Української Центральної Ради, проголошення її Універсалів;
- 29 квітня – 14 грудня 1918 – правління гетьмана Павла Скоропадського;
- грудень 1918 – листопад 1921 – встановлення влади Директорії УНР, розгортання та придушення масштабного повстанського руху.

Поговоримо трохи детальніше про кожний з них.

2-й ведучий: Перший етап Української революції, або так звана Доба Української Центральної Ради, розпочався відразу після перемоги російської Лютневої ре-

волюції у Петрограді. В цей час у Києві був створений національний представницький орган – Українська Центральна Рада. Її головою був обраний визначний історик Михайло Сергійович Грушевський. До складу Ради також ввійшли відомі громадські діячі В. Винниченко, С. Єфремов, С. Петлюра, М. Порш, Д. Антонович, Б. Мартос, В. Садовський, І. Стешенко, Л. Чикаленко.

1-й ведучий: У Першому Універсалі Українська Центральна Рада заявила про політичну мету – здобуття української автономії у складі демократичної федеративної Російської республіки. Автономна Україна мала включати території, де українці становлять більшість населення. Центральна Рада та утворений нею Генеральний Секретаріат проголошувались вищими органами влади України.

2-й ведучий: У багатьох містах колишньої імперії відбувалося українське національне піднесення. Українці, що входили до частини Російської імператорської армії та Російського імператорського флоту, збиралися на мітинги, "українізувалися" та визнавали Українську Центральну Раду. Тим часом, після захоплення в Петрограді влади більшовиками надії на демократичний устрій Росії поступово розвіялися.

1-й ведучий: А в Україні Центральна Рада своїм Третім Універсалом проголосила Українську Народну Республіку, яка майже відразу зазнала більшовицької агресії з боку Росії. І вже у розпалі бойових дій Українська Центральна Рада своїм Четвертим Універсалом проголошує незалежність УНР: *"Народе України! Твоєю силою, волею, словом стала на землі українській вільна Народна Республіка. Справди-*

лась колишня давня мрія батьків твоїх – борців за вольності і права трудящих..." (з IV універсалу Центральної Ради УНР).

2-й ведучий: Після проголошення незалежності Українська Центральна Рада отримує ультиматум за підписом В. Леніна та Л. Троцького з вимогою негайно припинити роззброєння червоних військових загонів і легалізувати їх, що є рівноцінним оголошенню війни. Під командуванням Антонова-Овсєєнка 20-тисячний більшовицький загін прямує на схід України, а з північного сходу наступає загін Михайла Муравйова.

1-й ведучий: В цих умовах стати на захист Києва були здатні, мабуть, лише гімназисти та студенти. 5 січня 1918 року було створено студентський курінь Січових стрільців. І вже 29 січня 1918 року відбувся їхній бій з більшовицькими загонами поблизу залізничної станції Крути. Цей бій між 4-тисячним підрозділом російської Червоної гвардії під проводом Михайла Муравйова та загоном із київських курсантів і козаків "Вільного козацтва", що нараховував лише близько чотирьох сотень вояків тривав 5 годин. У бою під Крутами юним українським героям вдалося зупинити наступ противника і здійснити організований відступ, руйнуючи за собою колії і мости. Російське радянське військо втратило боєздатність на чотири дні. Ця затримка ворога дала змогу українській делегації укласти Брест-Литовський мирний договір та зберегти молоду українську державу. Проте, були втрати і серед наших бійців. А ще, вже після бою, близько 30 бійців, заблукавши у темряві, потрапили у полон до більшовиків і були ними жорстоко страчені.

2-й ведучий:

Ще юнаки, ще майже діти,
А навкруги і смерть, і кров.
"На порох стерти, перебити!" –
Іде на Київ Муравйов.
Полків його не зупинити,
Та рано тішаться кати:
Коли стають до зброї діти,
Народ цей – не перемогти!

(Микола Луків)

1-й ведучий: На жаль, незважаючи на героїзм наших юних патріотів під Крутами та в інших нерівних боях, українські війська мусили відступити. УНР уклала перший в новітній історії України міжнародний договір у Бресті. Дипломатичне визнання та військова допомога Центральних держав зміцнили УНР і дали змогу відвоювати окуповані більшовиками території. Так закінчився перший етап Української революції.

2-й ведучий: Якими ж подіями відомий другий етап Української революції, названий Добою Гетьманату?

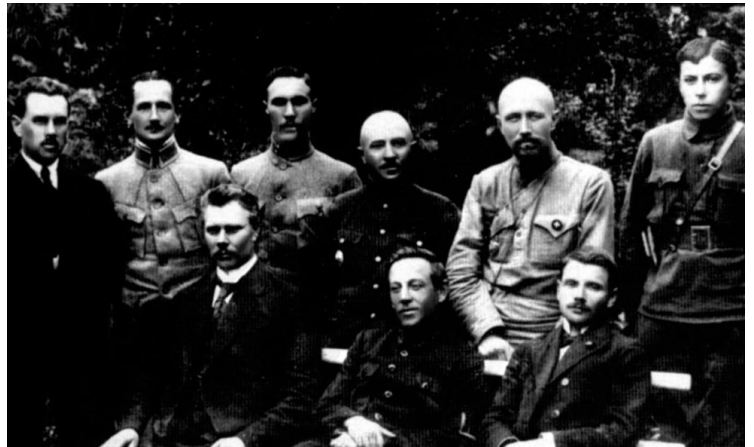

29 квітня 1918 року, внаслідок державного перевороту, в Україні взяв владу генерал Павло Скоропадський і вона була проголошена Гетьманською державою. Здобувши владу, гетьман Павло Скоропадський скористався нетривалим мирним періодом для зміцнення основ української державності. В період Гетьманату була розбудована регіональна адміністрація. Вона контролювала найбільшу за весь час Української революції територію, а також вела перемовини про входження до складу Української Держави Криму та Кубані. Українська Держава була визнана 30-ма країнами.

За гетьмана в Україні було відкрито Кам'янець-Подільський університет, засновано Академію наук, закладено основи Української автокефальної православної церкви. Почалася військова реформа, яка, на жаль, не була завершена через несприятливу зовнішню та внутрішню політичну ситуацію.

1-й ведучий: Здобутками державотворення періоду Гетьманату, який було повалено 14 грудня 1918 року, скористалася відновлена УНР. Розпочалась Доба Директорії. Директорія відновила демократичне правління в Україні. Акт Злуки Української Народної Республіки із Західно-Українською Народною Республікою, який відбувся 22 січня 1918 року, засвідчив волю українського народу до Соборності. Скликаний Директорією Трудовий конгрес забезпечив широку представницьку основу української влади. У Паризькій мирній конференції, де вирішувалася доля учасників Першої світової війни, взяла участь і українська делегація.

Увесь цей період УНР вела важкі

бої за незалежність і територіальну цілісність. Разом із Галицькою армією Армія УНР демонструвала героїзм і не капітулювала навіть тоді, коли під українським прапором залишалися кілька невеликих повітів. Контрнаступи у березні 1919-го, похід на Київ – Одесу, Перший Зимовий похід засвідчили волю до боротьби. Укладання Варшавської угоди заклало фундамент тривалого українсько-польського альянсу і надало примарний шанс на перемогу навесні 1920 року. Навіть кинуті союзником напризволяще українські вояки не полишали спроб закріпитися на рідних землях. До листопада 1921 року тривав масовий повстанський рух.

2-й ведучий: У 1921 році, після кількох воєн радянської Росії з УНР, майже вся територія України опинилася під контролем окупанта. Ризький мир, підписаний

у березні того ж року між радянськими урядами Росії і України та Польщею, поховав самостійницькі плани урядів УНР і ЗУНР. У 1918 році Румунія окупувала Буковину, у 1919-му до Чехословаччини відійшло Закарпаття. Долю Східної Галичини було вирішено у 1923 році на Паризькій конференції – її приєднали до Польщі.

1-й ведучий: Попри те, що до середини 1920-х років усі землі сучасної України опинилися під владою чотирьох держав, питання єдності української нації вже ніколи не ставилося під сумнів. Саме під час Української революції було проголошено незалежність України, продемонстровано можливість демократичного збирання територій в єдину суверенну державу. Це був вагомий і багато в чому трагічний досвід державницько-правової розбудови України.

2-й ведучий: Вже протягом ста років триває Українська революція, і вона не завершиться доти, доки не досягне основної своєї мети: перетворити український народ у повноправного господаря власної держави. Як і сто років тому, ми стоїмо перед тими ж самими викликами – обламавши зуби об українських воїнів, ворог усі сили сконцентрував на розколі країни зсередини.

1-й ведучий: На завершення нашої зустрічі хочеться навести слова з першої відозви Української Центральної Ради, які, на наш погляд, залишаються актуальними і сьогодні: "Народе Український!... Додержуйте спокій! Не дозволяйте собі ніяких вчинків, які руйнують лад у житті, але разом, щиро і уперто беріться до роботи... Тільки згуртувавшись, можна добре пізнати всі свої потреби, рішуче за них заявити і створити кращу долю на своїй землі".

2-й ведучий: Як ніколи доречними тут будуть слова нашого відомого поета, великого патріота України Василя Симоненка:

Україно, п'ю твої зіниці
Голубі й тривожні, ніби рань.
Крешуть з них червоні блискавиці
Революцій, бунтів і повстань.
Україно, ти моя молитва,
Ти моя розпука вікова...

Гримотить над світом люта битва
За твоє життя, твої права.
Хай палають хмари бурякові,
Хай сичать образи – все одно
Я проллюся крапелькою крові
На твоє священне знамено.

Історико-літературний вечір-реквієм "На Аскольдовій могилі поховали їх"

Орієнтовний сценарій

1-й ведучий: На Аскольдовій могилі Поховали їх – Тридцять мучнів українців, Славних, молодих...	На Аскольдовій могилі Український цвіт! – По кривавій по дорозі Нам іти у світ.
---	--

2-й ведучий: На кого посміла знятись Зрадника рука? – Квітне сонце, грає вітер Понад все вони любили Свій коханий край. Вмерли в Новім Заповіті	І Дніпро-ріка... На кого завзявся Каїн? Боже, покарай! – З славою святих. – На Аскольдовій могилі Поховали їх.
---	---

1-й ведучий: Вірш "Пам'яті тридцяти", який ви щойно почули, відомий український поет Павло Тичина присвятив студентам та гімназістам, які полягли у бою під Крутами, захищаючи незалежність своєї Батьківщини. У цій поезії відтворено події 29 січня 1918 року. Що ж сталося цього дня? Чому ми й досі, 100 років потому, згадуємо цю дату?

2-й ведучий: Крути – невелика залізнична станція між Бахмачем і Ніжином, за 120 км від Києва. Саме тут, на цій невеличкій станції, півтисячі не навчених і зовсім не обстріляних київських юнаків із Першої юнацької військової школи ім. Богдана Хмельницького та Студентської сотні куреня Січових Стрільців перепинили шлях чотирьом тисячам добре вишколених солдатів і матросів під командуванням генерала Муравйова, які йшли на Київ. Все озброєння юних захисників української незалежності складало рушниці, 16 кулеметів і одна гармата, встановлена на саморобному панцернику.

1-й ведучий: 29 січня розгорівся бій. Протягом п'яти годин юні патріоти стримували атаки ворога, але сили були нерівні. Скориставшись перевагою в чисельності, більшовики зім'яли оборону й оточили українських захисників. 28 студентів і гімназістів більшовики захопили в полон і згодом розстріляли. Перед стратою гімназіст Григорій Пипський заспівав "Ще не вмерла Україна", інші хлопці підхопили гімн, чим не тільки розлютили, а й здивували ворогів. Проте, кільком бійцям вдалося таки врятуватись. Діждавшись ночі, вони розібрали залізничну колію і цим на деякий час затримали наступ Червоної Армії на Київ.

2-й ведучий: Після розстрілу юних героїв більшовики заборонили місцевим жителям ховати тіла загиблих. І тільки 19 березня, після визволення Києва від більшовиків, їхні тіла привезли до Києва і з військовими почестями поховали на Аскольдовій

могилі. "Стримайте свої сльози, які котяться, – говорив над могилою Михайло Грушевський. – Ці юнаки поклали свої голови за визволення своєї Вітчизни, і Вітчизна збереже про них вдячну пам'ять на віки вічні".

1-й ведучий: Саме ця подія стала основою твору Павла Тичини "Пам'яті тридцяти". Павло Григорович Тичина – відомий український радянський поет та громадський діяч, найпомітніша постать в українській поезії 20-30-х рр. ХХ століття. Природа щедро наділила його талантами: він вільно володів п'ятнадцятьма мовами, чудово малював, грав на кількох музичних інструментах, був прекрасним співаком і диригентом, писав музику. Проте, маючи дар співака, музиканта і живописця, він став поетом. Але ким і яким він був у 1918 році?

2-й ведучий: Революцію Павло Тичина зустрів студентом Київського Комерційного інституту. З дому студентові мало чим допомагали. Батько помер ще 1906 року, мати сама виховувала вісьмох дітей (усього Тичини мали дванадцять дітей, четверо померли малими). Павло серед них був п'ятим. У родині Тичин Павла вважали сепаратистом. "Самостійницьких" настроїв він набрався, спілкуючись із Михайлом Коцюбинським та Василем Елланом-Блакитним. Українську революцію Павло Тичина назвав "празником, що прийшов і не проходить". Він гаряче вітав поворот від русифікації, який почався в Україні, і радісно писав братові Євгенові: "...тобі слід було б приїхати на Вкраїну – побачив би, що робиться. Уже в Басані, в Ярославці, Щасновці закладено товариства "Просвіти". У Києві вже діти ходять до Української гімназії. В самому Києві щось чотири чи п'ять газет українських". Через місяць після перевороту в Петрограді, 25 березня, відродилася газета "Нова Рада" як орган Української партії соціалістів-федералістів, редагували її Андрій Ніковський і Сергій Єфремов. Тичина влаштувався в газету завідувачем відділу хроніки. Коли 10 листопада 1917 року III Універсалом Центральної Ради була проголошена Українська Народна Республіка, Тичина написав вірш, який того ж самого дня з'явився у "Новій раді".

1-й ведучий: Ой, що в Софійському заграли дзвони, затремтіли,
Не білі голуби-янголи в небі полетіли.
Під соняшні ще й сині. Віднині
Не буде більше пана у вільній Україні!

До речі, цей вірш потім не друкувався ніде понад 70 років, і лише у 1990 році він побачив світ вдруге.

2-й ведучий: У березні 1918 року у газеті "Нова Рада", де продовжував працювати Тичина, з'являється його вірш "Пам'яті тридцяти", у якому Павло Григорович відображає страшну подію покарання тридцяти "мучнів українців". Цю трагедію геніальний поет сприймає як особисту. Йому боляче, що шлях до щасливого майбутнього проходить по "кривавій по дорозі", він засуджує того, чия зрадницька рука "посміла

знятися" на "український цвіт". Юні воїни загинули, і вже не народяться їхні діти, не втіляться в життя їхні мрії про особисте щастя й волю України. Тичина акцентує увагу на тому, що найбільшою "провиною" загиблих юнаків було тільки те, що "понад все вони любили свій коханий край". Тому для поета вони – мученики, святі, а їх убивця – Каїн, братовбивця. Сонце, вітер, Дніпро-ріка – це символи щасливого життя людей і рідної землі. "Квітне сонце, грає вітер і Дніпро-ріка...", життя продовжується, але не для загиблих героїв Крут. Автор підводить читача до думки, що щастя на крові не збудуєш. "Боже, покарай!" – цей вигук про покарання летить у вічність, адже тільки Бог може карати й милувати.

1-й ведучий: Коли у березні 1918 року київська Аскольдова гора прийняла перші жертви української національно-визвольної революції, Павло Тичина висловив трагічне пророцтво:

На Аскольдовій Могилі
Український цвіт! –
По кривавій по дорозі
Нам іти у світ.

2-й ведучий: Автор передчуває страшний шлях, що відтворюється в образі кривавої дороги, якою буде йти Україна ще довгі роки. Скільки ще того цвіту загине? А що було далі, ми вже знаємо. Далі був геноцид українського народу – страшний голод, який загубив мільйони українців. Але Тичина впевнений у тому, що **подвиг юнаків під Крутами не буде забутий:**

Вмерли в Новім Заповіті
З славою святих.

1-й ведучий: Героїчні події, пов'язані з боєм під Крутами, довгі роки замовчувались, і лише із здобуттям Україною незалежності про подвиг юних героїв заговорили в повний голос. Серед цих голосів був і голос Павла Тичини з його віршем "Пам'яті тридцяти". І не дарма після десятиліть забуття, вірш введений до програми з української літератури в 11-х класах загальноосвітніх шкіл. І він не залишає байдужими сучасних українських юних патріотів. Про це свідчить той факт, що учасники шкільного ансамблю з містечка Ромни, що на Сумщині, написали на вірш музику і ввели пісню у свій репертуар. Давайте й ми послухаємо її зараз. (*пісню можна знайти за посиланням https://www.youtube.com/watch?v=dy9QSZbT_QE*)

2-й ведучий: Так, вірш Павла Григоровича Тичини, написаний ним 100 років тому, і зараз залишається актуальним, бо головні його ідеї: любов до своєї Батьківщини, готовність віддати за неї життя, засудження терору, класової ненависті, жорстокості. Героїзм української молоді, яка загинула в нерівному бою 100 років тому, є взірцем мужності та незламності для сучасних захисників української незалежності.

Історична бібліоуретка

"Визначні діячі Української революції 1917-1921 років"

На столі знаходиться рулетка, навколо якої розкладені висловлювання шести діячів доби Української революції. Учасники гри діляться на дві команди та обирають своїх капітанів. Вони по черзі крутять рулетку і зачитують висловлювання, біля якого зупиняється рулетка. Якщо команда після хвилини обдумування відповідає, хто є автором цього висловлювання, то отримує 3 бали. Якщо ж команда не знає відповіді, ведучий зачитує додаткову інформацію про особистість, якій належить висловлювання. Якщо після цього команда дає правильну відповідь, то отримує 2 бали. Якщо ж команда знову не може відповісти, то ведучий дає ще одну підказку – демонструє портрет цього діяча на екрані і дає змогу команді заробити 1 бал. У разі, коли команда не знає, хто цей діяч, право відповіді переходить до іншої команди, яка, у разі вірної відповіді, отримує додатковий 1 бал. Після отримання вірної відповіді ведучий може подати додаткові біографічні відомості про цього діяча. Після закінчення гри підводяться підсумки та визначаються переможці.

Бажано в залі, де провадитиметься гра, організувати книжкову виставку, присвячену подіям Української революції 1917-1921 років.

Ведучий: У ці роки ми відзначаємо 100-річчя Української революції **1917-1921 років**. Сьогодні немає більш важливого історичного уроку для нас усіх, бо саме тоді українцями було створено суверенну державу з усіма належними ознаками: територією, кордонами, символами, органами влади, військом, грошми, мовою. Вперше відбулося об'єднання в одній соборній державі східних і західних українських земель. Але історію роблять люди, і сьогодні ми пропонуємо вам ознайомитись з життям та діяльністю діячів доби Української революції. Наше знайомство буде відбуватись у формі гри-рулетки, під час якої ви матимете змогу проявити свої знання та кмітливість. Допомогою для відповідей будуть слугувати книги з нашої виставки.

Михайло Грушевський

1. Висловлювання: *"Мусимо жертвувати всім, щоб урятувати найдорожче: самостійність і незалежність нашого народу"*.

2. Перша підказка: *Історик, літературознавець, навчався в грузинській гімназії, закінчив Київський університет, у якому потім і працював.*

3. Друга підказка: *Перший Президент України.*

Народився Михайло Сергійович Грушевський 17 вересня 1866 року у м. Хелма (Польща). Виростав на Кавказі – спочатку у Ставрополі, а потім

– у Владикавказі. Навчався у Тифліській гімназії, Київському університеті (історико-філологічний факультет). Згодом працював у Київському та Львівському університетах. Разом з Іваном Франком Михайло Грушевський видавав "Літературно-науковий вісник", який відіграв велику роль у розвитку української літератури.

З березня 1917 по квітень 1918 року Михайло Грушевський очолював Українську Центральну Раду. 1923 року був обраний академіком Всеукраїнської академії наук.

Помер у Кисловодську 25 листопада 1934 року.

Володимир Винниченко

1. Висловлювання: *"Український народ по обидва боки Збруча має бути на віки однині злитий в одне ціле й разом боротися за свою долю"*.

2. Перша підказка: Член Центральної Ради, автор майже усіх декларацій і законів УНР.

3. Друга підказка: Відомий письменник, автор багатьох широко відомих творів, серед яких – роман "Сонячна машина" та оповідання "Федько-халамидник", що вивчається за шкільною програмою.

Володимир Кирилович Винниченко народився 14 липня 1880 року у місті Єлисаветград Херсонської губернії. У 1901 році він вступив на юридичний факультет Київського університету, став членом Революційної української партії. За розповсюдження пропаганди у 1903 р. був заарештований, виключений з університету і ув'язнений. Але йому вдалося втекти і відбути в еміграцію. На початку Першої світової війни Винниченко повернувся в Україну. Згодом став членом Центральної Ради, очолив Генеральний секретаріат. Він був автором майже усіх декларацій і законодавчих актів УНР. У листопаді 1918 р. Винниченко став головою Директорії, але незабаром через суперечності із С. Петлюрою пішов у відставку та виїхав за кордон. Помер В. Винниченко 6 березня 1951 р. у французькому місті Мужен.

Павло Скоропадський

1. Висловлювання: *"Україна в тій чи іншій формі буде. Не змуши ріку текти назад, так само і з народом, його не змуши зректися ідеалів"*.

2. Перша підказка: Нащадок козацького роду, під час I-ї світової війни отримав звання генерал-лейтенанта, у 1918 році внаслідок державного перевороту отримав владу в Україні.

3. Друга підказка: Його називають останнім гетьманом України.

Народився Павло Петрович Скоропадський 15 травня 1873 року у німецькому місті Вісбаден. У 1893 році закінчив Петербурзький Пажеський корпус. Під час російсько-японської війни став полковником, у Першу світову був удостоєний Георгіївського хреста IV ступеня, отримав чин генерал-лейтенанта. У 1917 році Центральна Рада призначила П. Скоропадського командуючим усіма українськими частинами на Правобережжі. 29 квітня 1918 року внаслідок державного перевороту Павло Скоропадський взяв владу в Україні. У грудні того ж року національні сили, що консолідувалися, примусили Скоропадського зректися гетьманства та втекти з Києва. Жив у Німеччині та Швейцарії. 16 квітня 1945 р., під час бомбардування Мюнхена союзницькою авіацією, гетьмана було смертельно поранено. Помер Павло Скоропадський 26 квітня 1945 року у монастирі Меттен. Похований у м. Оберстдорфі в родинному склепі Скоропадських.

Симон Петлюра

1. Висловлювання: *"Не забуваймо про меч, учімося міцніше тримати його в руках"*.

2. Перша підказка: Український державний та політичний діяч, який виступав проти захоплення України Червоною армією, у 1920 році емігрував за кордон, у 1926 році в Парижі був убитий радянськими спецслужбами.

3. Друга підказка: Отаман військ Української Народної Республіки.

Народився Симон Васильович Петлюра у Полтаві 5 травня 1879 року. Освіту здобув у духовній семінарії Полтави. Вступив у революційну українську партію. Коли у 1917 році була проголошена УНР, працював в уряді на посаді військового секретаря. У 1918 році, після державного перевороту Скоропадського, Симон Петлюра став відомий як найяскравіший представник опозиції його режиму. А в лютому 1919 р. майже вся повнота влади вже перейшла до Петлюри. З травня 1919 р. по листопад 1920 р. Симон Петлюра очолював Директорію УНР. За період правління ним було зроблено кілька реформ, переважно військових. Петлюра сформував армію, яка виступала проти захоплення України Червоною Армією. Проте, проводячи війну з Польщею, програв, після чого емігрував з УНР в 1920 році. Був убитий в Парижі 25 травня 1926 року.

Євген Коновалець

1. Висловлювання: *"У вогні перетоплюється залізо у сталь, у боротьбі перетворюється народ у націю"*.

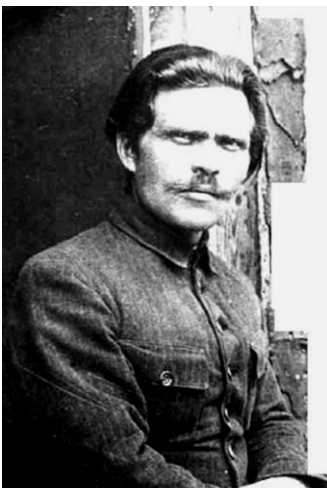
2. Перша підказка: Полковник армії УНР, сформував Курінь Січових Стрільців.

3. Друга підказка: Перший голова ОУН, один з ідеологів українського націоналізму.

Народився Євген Михайлович Коновалець 14 червня 1891 р. в селі Зашків, поблизу Львова. Після навчання в школі та в гімназії вчився у Львівському університеті. З 1912 – секретар львівської філії "Просвіти". У жовтні-листопаді 1917 р. сформував Галицько-Буковинський Курінь Січових Стрільців, який перетворився в одну з найбоєздатніших частин Армії УНР. У листопаді 1918 р. Січові Стрільці під командуванням Коновальця підтримали Директорію УНР у повстанні проти П. Скоропадського і розбили гетьманські частини. Брав активну участь у зміцненні боєздатності республіканської армії. У 1918–1919 рр. Коновалець командував дивізією і корпусом Січових Стрільців під час бойових операцій проти більшовицьких і денікінських військ. Був активним противником Другого Зимового походу Армії УНР, розуміючи його безперспективність. Із грудня 1922-го року був змушений мешкати в еміграції у Чехословаччині, Німеччині, Швейцарії та Італії. На конгресі у Відні, який проходив з 28 січня по 3 лютого 1929 р. було створено Організацію українських націоналістів (ОУН), головою проводу якої обрали Євгена Коновальця. 23 травня 1938 р. Коновалець був убитий у Роттердамі в результаті спецоперації НКВС.

Нестор Махно

1. Висловлювання: *"Свобода і незалежність України сумісні тільки зі свободою і незалежністю її трудового народу, без якого Україна ніщо"*.

2. Перша підказка: Наш земляк, народився у м. Гуляйполе Запорізької області, командувач Революційної повстанської армії України.

3. Друга підказка: Організував анархістську республіку на півдні України.

Народився Нестор Іванович Махно 7 листопада 1888 року в с. Гуляйполе Олександрівського повіту Катеринославської губернії. Початкову освіту отримав у школі рідного села. У 1906 році став членом гуртка анархістів-комуністів "Спілка бідних хліборобів" і з ними брав участь в декількох нападах на купців, промисловців. Його засудили до смертної кари, але замінили вирок довічною каторгою. Після Лютневої революції 1917 р. повернувся на Катеринославщину, де розгорнув широку діяльність як політик і військовий діяч. Брав участь у

з'їздах робітників, селян, конференціях анархістів. У 1918 році організував загін, який виступав проти уряду Української Держави, пізніше – проти німецьких військ та режиму Петлюри. У 1919 році, уклавши угоду з Червоною Армією, очолив бригаду військ проти денікінців. Потім розірвав стосунки із більшовиками, але продовжив протистояння з Денікіним. У вересні 1919 року створив революційну повстанську армію. Здійснив ряд походів по Азовському побережжю на Дон і у Поволжя. У 1921 році, перейшовши кордон з Румунією, деякий час жив у Бухаресті, згодом – у Варшаві. Підтримував активні зв'язки з міжнародним анархістським рухом, друкувався в "Анархическом вестнике" та "Деле труда". У липні 1934 року помер, перебуваючи в лікарні Парижа.

Книги про визначних діячів Української революції 1917-1921 років

Верстюк, В. Ф. Діячі Української Центральної Ради: Біобібліографічний довідник / В. Ф. Верстюк, Т. С. Осташко. – К., 1998. – 255 с.

Верстюк, В. Ф. М. С. Грушевський: Коротка хроніка життя та діяльності / В. Ф. Верстюк, Р.Я. Пиріг. – К., 1996. – 144 с.

Євген Коновалець // Історичний календар. – К., 2001. – С. 259-266.

Іванис, В. Симон Петлюра – Президент України / В. Іванис. – К.: Наукова думка, 1993. – 270 с.

Кульчицький С.В. Володимир Винниченко / С.В. Кульчицький, В.Ф. Солдатенко. – К.: ВД «Альтернатива», 2005. – 376 с.

Революційний рух: [Про засновника ОУН Євгена Коновальця] // Субтельний, О. Україна: історія / О. Субтельний. – К. : Либідь, 1993. – С. 540-547.

Савченко В. А. Нестор Махно / В. А. Савченко. – Х.: ТОВ ПЕТ, 2013. – 128 с.

Савченко В. А. Павло Скоропадський / В. А. Савченко. – Х.: ТОВ ПЕТ, 2013. – 128 с.

Сергійчук, В. І. Симон Петлюра / В. І. Сергійчук. – К.: Україна, 2004. – 444 с.

Солдатенко, В. Ф. Проект Україна 1917-1920 рр.: Постаті / В. Ф. Солдатенко. – Кіровоград: ІМЕКС-ЛТД, 2013. – 511 с.

Тагліна, Ю.С. Михайло Грушевський / Ю.С. Тагліна. – К.: Укрвидавполіграфія, 2014. – 128 с.

Хронологія основних подій Української революції 1917-1921 років

17 березня 1917 року – утворення Української Центральної Ради. Головою обраний Михайло Грушевський.

23 червня 1917 року – проголошення Першого Універсалу та автономії України.

3 липня 1917 року – проголошення Другого Універсалу Української Центральної Ради. Констатація досягнутого під час переговорів у Києві компромісу між УЦР і Тимчасовим урядом.

20 листопада 1917 року – проголошення Третього Універсалу Центральної Ради. Проголошення Української Народної Республіки (УНР).

22 січня 1918 року – проголошення Четвертого Універсалу Центральної Ради, яким визначена незалежність Української Народної Республіки.

29 січня 1918 року – бій під Крутами.

25 лютого 1918 року – затвердження Тризуба державним гербом Української Народної Республіки.

29 квітня 1918 року – ухвалення Центральною Радою УНР основного закону – Конституції Української Народної Республіки.

1 листопада 1918 року – Листопадовий чин – українське повстання у Львові, внаслідок якого було утворено Західно – Українську Народну Республіку (ЗУНР).

13 листопада 1918 року – проголошення Західноукраїнської Народної Республіки (ЗУНР).

14 листопада 1918 року – утворення Директорії УНР.

22 січня 1919 року – об'єднання УНР і ЗУНР. Соборність українських земель.

11 лютого 1919 року – Симон Петлюра, після відставки Володимира Винниченка, стає головою Директорії УНР.

11 серпня 1919 року – початок походу українських армій на Київ – Одесу.

6 грудня 1919 року – початок Першого зимового походу Армії УНР.

21 - 24 квітня 1920 року – підписання Варшавського мирного договору між УНР і Польщею, за якими УНР визнано незалежною державою.

7 травня 1920 року – вступ до Києва об'єднаних польсько-українських військ, звільнення міста від більшовиків.

Вересень 1920 року – початок створення Української військової організації.

10 листопада 1920 року – відступ за річку Збруч Армії УНР.

9 січня 1921 року – створення Ради Республіки Державного центру УНР в еміграції.

18 березня 1921 року – підписання Ризького мирного договору між РРФСР, УРСР і Польською Республікою, яким встановлено радянсько-польський кордон.

26 жовтня 1921 року – початок Другого Зимового походу Армії УНР

Бібліографія:

Офіційні документи

Про заходи з відзначення 100-річчя подій Української революції 1917–1921 років: Указ Президента України від 22.01.2016 № 17 // Урядовий кур'єр. – 2016. – № 16. – 27 січня. – С. 6.

Виступ Голови Верховної Ради України Андрія Парубія на Урочистому засіданні Парламенту з нагоди 100-ліття Української революції 1917–1921 років // Голос України. – 2017. – № 50. – 18 березня. – С. 1-2.

Книги

Верстюк, В. Ф. Діячі Української Центральної Ради: Біобібліографічний довідник / В. Ф. Верстюк, Т. С. Осташко. – К., 1998. – 255 с.

Винниченко, В. К. Заповіт борцям за визволення / В. К. Винниченко. – К.: Криниця, 1991. – 126 с.

Мазепа, І. П. Україна в огні і бурі революції 1917 – 1921 / І. П. Мазепа. – Дніпропетровськ: Січ, 2001. – 415 с.

Нариси історії Української революції. – К.: Наукова думка, 2012. – 464 с.

Савченко В. А. Павло Скоропадський / В. А. Савченко. – Х.: ТОВ ПЕТ, 2013. – 128 с.

Сергійчук, В. І. Симон Петлюра / В. І. Сергійчук. – К.: Україна, 2004. – 444 с.

Солдатенко, В. Ф. Проект Україна 1917-1920 рр.: Постаті / В. Ф. Солдатенко. – Кіровоград: ІМЕКС-ЛТД, 2013. – 511 с.

Статті із періодичних видань

Бахін, С. Національна революція 1917 – 1920 років / С. Бахін // Культура і життя. – 2017. - № 14. – 7 квітня. – С. 5.

Галаган, А. 1917-й: колыска національних армій / А. Галаган // Голос України. – 2017. – № 97. – 31 травня. – С. 8.

Десять міфів про Українську революцію 1917 – 1921рр. // Історія та правознавство. – 2017. – № 22-23. – С. 23-26.

Камерістов, Р. Жовтневий переворот: сто років тому / Р. Камерістов // Історія та правознавство. – 2017. - № 34-36. – С. 3-4.

Кривда, М. Стіна, яку треба було повалити / М. Кривда // Голос України. – 2017. – № 115. – 24 червня. – С. 5.

Куйбіда, В. Українська революція: сто років протистояння московській деспотії / В. Куйбіда // Літературна Україна. – 2017. - № 15 – 13 квітня. – С.8-9.

Електронні ресурси

100 років української революції: як починала Центральна рада
<https://www.youtube.com/watch?v=JXer2cdhLrY>

Визначні діячі Української революції 1917 – 1921 років
<https://www.youtube.com/watch?v=-NWwqioh2yg>

Комунальний заклад "Запорізька обласна
бібліотека для дітей "Юний читач"

Запорізької обласної ради

69006

м. Запоріжжя,

вул. В. Лобановського, 14

Телефони: (061) 236-85-62

236-85-63

236-86-27

236-86-49

Факс: (061) 236-85-62

Електронна пошта: zobd@ukr.net

Сайт: www.zobd.zp.ua